

EESTI HOBUSE KOMISJONI

Nõupidamise protokoll nr.2

NÕUPIDAMINE TOIMUS:

15.detsembril 2003.a. asukohaga Tallinn Väike-Paala 3 algusega 11.30.

OSALEJAD:

VTA peadirektori asetäitja **Katrin Reili**; VTA põllumajandusloomade aretuse osakonna geneetiliste ressursside büroo juhataja **Haldja Viinalass**, VTA põllumajandusloomade aretuse osakonna geneetiliste ressursside büroo peaspetsialist **Urve Kaasiku**, VTA põllumajandusloomade aretuse osakonna järelevalve büroo peainspektor **Silva Siil**, Põllumajandusministeeriumi loomakasvatusbüroo juhataja **Matti Piirsalu**, Põllumajandusministeeriumi loomakaitse- ja tõuaretusbüroo peaspetsialist **Kaija Uuskam**, Eesti Hobuse Kaitse Ühingu liikmed ja esindajad **Jaan-Aleksander Rooda** ning **Raigo Kollom**, Eesti Hobusekasvatajate Seltsi aretusjuht **Andres Kallaste**, Eesti Hobusekasvatajate Seltsi eesti hobuse haruseltsi juht **Ülo Metsmaker** ning Eesti Põllumajandusülikooli professor **Olev Saveli**.

Nõupidamisel ei osalenud:

Aleksei Lotman ja Heldur Peterson.

Nõupidamist juhatas Katrin Reili, protokollis Urve Kaasiku. Lisaks kasutati diktofoni hilisemate pretensioonide ärahoidmiseks protokollis koostamisel.

PÄEVAKAVA:

1. Aretustoetuse maksmise alustest ohustatud tõugude säilitajatele 2004 aastal - Kaija Uuskam;
2. Aretustoetuse kasutamisest eesti hobuse säilitamisel 2003 aastal. Kavandatud tegevus 2004.a. eesti hobuse säilitamiseks. Ettekandjad Andres Kallaste EHS ja Raigo Kollom EHKÜ;
3. Rahvusvaheline koostööeesti hobusetõugude geneetiliseks uurimiseks – Haldja Viinalass.
4. Diskussioon.

NÕUPIDAMISE KÄIK:

1. Aretustoetuse maksmise alustest ohustatud tõugude säilitajatele 2004 aastal - Kaija Uuskam

Kaija Uuskam valmistab ministeeriumis ette määrust "Põllumajandusloomade aretustoetuse saamiseks esitatud nõuded ning toetuse taotlemise ja taotluse menetlemise kord".

Põhjalikumal arutusel oli määruse §4, teotuse arvestamise aluseks võetavad põllumajandusloomad. Vastav paragraaf paneb paika määruse põhilise sisu, mille järgi makstakse aretustoetust edaspidi uutal alustel. Kui eelmisel aastal võeti arvesse tehtud kulused, siis sel aastal võetakse arvesse 01.detsembri loomade arv ja ühikumäär, mille määrab põllumajandusminister. Tõenäoliselt tuleb eelnõusse sisse veel täpsem viide sellele, kus ja mille alusel ühikumäär määratakse. Praegu seda veel ei ole. Arvesse võetakse tehtud kulused, aga kuidas täpsemalt, see tuleb veel määrusesse sisse kirjutada.

§4 lg.1. Tõuraamatu ja aretusregistri pidamine. Kõige raskem oli antud paragraafi juures hobustega, sest ilmnes, et hobustel on palju erisusi võrreldes teiste loomaliikidega. Praeguseks on selgunud, et kõige parim varinat on see, kus *tõuraamatu või aretusregistri pidajale arvestatakse toetust taotluse esitamisele eelneva aasta jooksul tõuraamatusse või aretusregistrisse kantud varssade arvu järgi*. Varssade arv on kõige täpsemalt välja võetav ja tõuraamatusse kandmisel tehakse kõige suuremad kulud tegelikult varssade peale.

§4 lg.2. Jõudluskontrolli läbiviimine. Hobuste puhul tekkis küsimus, mis on hobuste jõudluskontroll. Seda annab väga mitmeti tõlgendada. Kui ministri vastavast määrusest sai välja võetud, oli seal jõudluskontrollist ainult üks lause sees: "jõudluskontroll on kohustuslik sugutäkkude puhul". Kuid jõudluskontrolli eesmärk ei ole ju sugutäkkude arvu suurendamine. Seega jääb hobuste

jõudluskontroll antud määruse §4 lõikest 2 välja ja *hobuste jõudluskontrolli läbiviijale või geneetilise väärtuse hindajale toetust ei maksta.*

§4 lg.3. Ohustatud tõu säilitamine. Ohustatud tõu säilitajale on seatud tingimuseks, et *ohustatud tõu säilitaja peab olema tunnustatud, sealhulgas tõuraamatu või aretusregistri pidajana või jõudluskontrolli läbiviijana.* Kui seda tunnustust ei ole, siis sel aastal ta toetuse saajate ringi ei mahu. Ning kui ohustatud tõu säilitajal on selles kahes valdkonnas tunnustus, *makstakse aretustoetus taotluse esitamisele eelneva aasta jooksul tõuraamatusse või aretusregistrisse kantud varssade arvu järgi.*

Küsimused esitatud teema kohta:

Küsimus – §6 lg.3. Amet otsustab toetuse määramise või taotluse rahuldamata jätmise taotluse esitamise tähtpäevast alates 30 tööpäeva jooksul. Kas 30 tööpäeva jääb kindlasti sisse või saaks hakkama 20 päevaga või võiks aluseks võtta kalendrikuu?

Vastus – §5, toetuse taotlemine. Taotleja esitab taotluse ajavahemikul 15. jaanuar kuni 22 jaanuar. Amet otsustab toetuse määramise vastavalt §6 (1,5 kuu jooksul taotluse esitamisest) ja toetus makstakse välja kümne päeva jooksul (§10). 15. aprill on järelkontroll Veterinaar- ja Toiduametile. 30 tööpäeva on vastavalt turukorralduse seaduse muudatuse seadusele.

Küsimus – ühikumäär ja meetodika selle arvutamiseks. Kas on mingi meetodika, kuidas ühikumäär välja arvutatakse?

Vastus – vastavat meetodikat ei ole veel.

Ettepanek – ühikumäära hakata arvutama siis, kui hakatakse karistama valeandmete esitamise eest. Siis on toetussumma käes, on kontrollitud loomade arv. Toetussumma jagatakse loomade arvuga 01.detsembril ja saadakse ühikumäär. Ühikumäära väljaarvutamine ei saa olla kõigil loomaliikidel kindlasti ühine, ta on erinev ja me peaksime tegema tagasiarvutamise. Ühikumäära leidmiseks on räägitud ka loomühikutest.

Küsimus – kuidas ja mille alusel võetakse välja toetuse maksimaalmäärad?

Vastus – ka see on hetkel lahtine.

Küsimus – §9, toetuse ühikumäära kehtestamine. Vastavalt antud paragraafile praegu tuleb välja, et arvesse võetakse eelneva aasta kulusid ja ükski loomaliik ei tohi toetust rohkem saada kui ta möödunud aastal sai. Kui näiteks on loomi rohkem, siis võetakse möödunud aasta kulu ja rohkem ikka ei saa. Või tehakse niimoodi, et jaotatakse möödunud aasta kulusid möödunud aastal olnud loomade arvule ja saadakse keskmine ning selle keskmisega arvutatakse edasi. Või 100% tähendab keskmist ja keskmine ei tohi suurened. Kuidas järeldada §9?

Vastus – ka selles suhtes ei ole praegu kindlat seisukohta. Alguses oli plaan, et arutusel olev määrus ei määra täpselt kindlaks ühikumäära saamist ja saadud rahasumma jaotatakse tagasi loomade arvuga. Aga nüüd on siiski arvamus või seisukoht, et siin määruks peaks olema kirjas ka ühikumäära kehtestamise alused.

Küsimus – määruse lisa täitmine. Aretusvaldkonnad: 5.1.1. tõuraamatu pidamine, 5.1.2. aretusregistri pidamine, 5.2. jõudluskontrolli läbiviimine, 5.3. ohustatud tõu säilitamine. Kas ohustatud tõu säilitamise alla peab panema kogu säilitatava populatsiooni arvuliselt ja siis jõudluskontrolli rea peale ainult need, kes on jõudluskontrolli all. Me ei säilita ainult jõudluskontrollialuseid, vaid säilitame ju kogu populatsiooni. Kuidas see peaks olema õige?

Vastus – tegelikult peaks olema õige niimoodi, et ohustatud tõug läheb ohustatud tõu säilitamise alla (punkt 5.3). Määruse tekstile vastavalt võetakse ohustatud tõu puhul tingimuseks jõudluskontrolli läbiviimine ja tõuraamatu pidamine ja aluseks tõuraamatu ja jõudluskontrollialuste loomade või lindude arv. Hobustel on varssade arv. Vuttide puhul huvitab ainult jõudluskontrollis olevate vuttide arv. Loomade arvud tuleb välja tuua tõugude viisi.

Küsimus – §8, toetuse vähendamine ja selle vähendamise määr. Varasemalt on tehtud ettepanek loobuda antud punktides loomade arvust. Protsent on seal hea määr ja milleks see arv peab sees olema? Vutt ei ole võrdne hobusega, tegemist on liikide erinevusega.

Ettepanek Põllumajandusministeeriumile – §8 lg 1 sõnastada punktid 1 ja 2 vastavalt: p.1 - kuni 3% väiksem taotluses esitatud arvust, määratakse toetus tegeliku põllumajandusloomade arvu alusel; p.2 - üle 3% kuid mitte üle 20% väiksem taotluses esitatud arvust, määratakse toetus põllumajandusloomade alusel, mis saadakse tegeliku põllumajandusloomade arvu vähendamisel tegeliku arvu kahekordse vahe võrra.

Küsimus – §4 lg.2, hobuste jõudluskontroll või geneetilise väärtuse hindamine ei ole toetatav tegevus. Kas see tähendab seda, et järgmisel aastal, kes ei tegele ohustatud tõuga, saavad toetust ainult tõuraamatu ja aretusregistri pidamiseks ja seda eelmisest aastat 100%?

Vastus – selle määrab ühikumäär ja ühikumäära kehtestamise viis ja kord ei ole veel selge. §9 p.1 on toodud, et see võib olla kuni 100%, kuid ei pea seda olema. §9-sse peaks tulema veel täpsem ühikumäära kehtestamise viis või kord.

Küsimus – §4 lg.2, hobuste jõudluskontroll või geneetilise väärtuse hindajale toetust ei maksta. Mis põhjendusel on hobused jõudluskontrolli toetusest maha võetud?

Vastus – põhjuseks on see, et ei ole selge mis üldse on hobuste puhul jõudluskontroll.

Küsimus – võib tekkida probleem ülevaastustel esinenud hobuste arvu leidmisel, kui näiteks mõni hobune osaleb mitmel ülevaastusel? Millise hobuste arvu saab võtta aluseks?

Vastus – ülevaastustel esinenud hobuste nimekirjad on olemas ja kontrollitavad. Hobuseid on vaja hinnata, ilma hindamata ei saa hobuseid kasvatada. Seadus oleks korrektne, kui määrusesse jääb sisse hobuste jõudluskontroll, kuna hobuste jõudluskontroll tegelikkuses ka toimub.

Ettepanek 1 – hobustel jätta sisse jõudluskontroll, kuid jõudluskontrolli mõiste täpsemalt sõnastada ning leida näitaja, mis on kõikidel tõugudel ühine (näit. hobuste jõudluskontrollina arvestada kõikide hobusetõugude puhul iga-aastasi, 2...3 aastaste noorhobuste ülevaatusi, ratsasporti sporthobustele või veovõitlusi veohobustele ning lisaks ka täkkude päevi). Samas määratleda täpsemalt missugused hobused ja millised ülevaatused jõudluskontrollina arvesse lähevad.

Ettepanek 2 – hobuslaste puhul makstakse jõudluskontrolli läbiviijale või geneetilise väärtuse hindajale toetust taotluse esitamisele eelneva aasta jooksul tegevusloale vastava tõu jõudluskontrolli all olnud hobuslaste arvule, kusjuures jõudluskontrollialune on see hobune, kes on katsetel käinud (erinevate hobusetõugude jõudluskontroll on erinev ja vastavalt formuleeritud tõugude aretusprogrammides).

Ettepanek 3 – jõudluskontrolli aluse hobusena arvestada kõikide tõugude puhul tõuraamatusse olevat hobust;

Ettepanek 4 – §4 lg.2, jätta välja lause hobuste erisuse kohta: “hobuste jõudluskontroll või geneetilise väärtuse hindajale toetust ei maksta”. Sellega kuulub jõudluskontroll toetamisele kõigi loomade osas. Ettepanek mitte jätta sisse hobuste erinevust jõudluskontrolli osas.

Ettepanek 5 – §4 lg.3, jätta välja sõna: “jõudluskontroll”, st. ohustatud tõu säilitajale ... makstakse toetust eelneva aasta 01.detsembri seisuga tõuraamatus olevate põllumajandusloomade arvu järgi.

Ettepanek 6 – kuna jõudluskontrolli tehakse ka vanematele kui 2 ja 3 aastastele hobustele, siis arvestada igale tõuraamatu hobusele jõudluskontrolli eest juurde teatud konkreetne summa, mille leidmine ei tekita probleeme, kuna tõuraamatu hobuste arv on leitav ja kontrollitav. Peamine on eeldus, et hobune on kantud vastava tõu tõuraamatusse (ja tootma järglasi).

Probleem – hobuste tõuraamatud ei ole korras. Seal ei kajastu hobuste liikumised, mis on aga vastu olus tõuraamatu pidamise nõuetele (Euroopa Liidu direktiivides sees nõue, et tõuraamatu pidamisel tuleb kajastada loomade liikumine). Kui seltsid saavad toetust tõuraamatu pidamiseks, siis peavad nad kindlustama, et tõuraamatud oleks korras ja et seal kajastuvad loomade liikumised.

Küsimus – kelle ülesanne on Eestis loomade liikumine registreerida ja registrit pidada? Kas see on PRIA ülesanne ja seltsid saavad andmed PRIAst või on see tõuraamatu pidaja ülesanne?

Vastus – kuna siiaani ei ole olemas hobuste registrit, siis on hobuste liikumise registreerimine ja passide väljaandmine seltside ülesanne (*elektroonilises tõuraamatus*). Järelikult peab tõuraamatu pidaja niikaua, kuni riiklik register luuakse, seda registrit pidama ja liikumist kajastama. Seltsidele on üldjuhul hobuste liikumine (sünd, ost-müük, väljaminek) hobusekasvatajate poolt edastatud. Probleemiks võib-olla asjaolu, et kõik müügid ja surmad ei kajastu vähemalt samal aastal koheselt.

Küsimus – miks ei ole siiani loodud hobuste riiklikku registrit PRIAs ja kes on selle eest vastutav?

Vastus – hobuste riiklikku registrit ei ole sellepärast, et ei suudeta hobustele panna kiipe ja hobuste kirjeldust PRIA registrisse ei panda.

Vastuväide – kiibi kasutamine tuli päevakorda 3 aastat tagasi (vastavalt tauditõrjeseadusele). Kiibi kasutamine on alles juurutamise järgus kogu maailmas. Tõud on kõik registris ja kiip ei ole kunagi olnud maailmas registri pidamise aluseks. See ei tähenda, et hobust ei saa registreerida kui tal ei ole kiipi. Samas on PRIAle tehtud (3 aastat tagasi) ettepanek kasutada registris kontuurdiagrammi või hobuste fotosid. Ettepanekut ei võetud vastu (väidetavalt tehniliselt töömahukas PRIA registrele).

Ettepanek Põllumajandusministeeriumile ja PRIA'le – alustada tegevust hobuste riikliku registri loomiseks (registris peavad olema igal juhul kõik ohustatud tõud). Määratleda registri pidamise alused.

Küsimus – kas see on jõudluskontroll on kui mära toob varsa toonud ja ta kantakse selle (+ põlvnemise) alusel tõuraamatusse?

Ettepanek – formuleerida seltsidel Põllumajandusministeeriumile saatmiseks hobuste jõudluskontrolli mõiste.

Küsimus – § 3 lg.2, toetust antakse taotlejale keda ei ole eelnevatel aastate jooksul karistatud. Karistus ühesõnaliselt on väga umbmäärane asi. Kas karistus on märkuse tegemine, ettekirjutus, mis tähendab karistus?

Vastus – karistus on see, kui isiku suhtes on algatatud väärteomenetlus. Otseselt tuleneb karistuse mõiste karistusseadustikust ning ka põllumajandusloomade aretuse seaduses on välja toodud punktid, mille alusel väärteomenetlus algatakse.

2. Aretustoetuse kasutamisest eesti hobuse säilitamisel 2003 aastal ja kavandatud tegevus 2004.a. eesti hobuse säilitamiseks – Andres Kallaste (EHS) ja Raigo Kollom (EHKÜ)

EHS (ettekanne Andres Kallaste, täiendused Ülo Metsmaker) – Küsimus on raske, kuna ei ole rahaliste asjade eest vastutaja ja ei tea konkreetselt, kui palju on seltsile jaoks eesti hobusele, kui ohustatud tõule, raha eraldatud (juhatuses küsis kui palju on kulutatud tõuraamatu pidamiseks, kui palju jõudluskontrolliks, ettekanne kahjuks põhjalikumalt ette valmistamata). Eelmisel nädala kontrolliti seltsi rahade kasutamist PRIA poolt ja ministeeriumile on kõik andmed edastatud.

EHKÜ tegutseb projektipõhiselt ja ta saab kulud välja tuua vajaliku seisuga. EHS on aga pidevalt tegutsev organisatsioon, kus tõuraamatusse võtmine, jõudluskatsed, varssade arvelevõtmine käib aastaringelt. Seetõttu on tema põhilised kulud jõudluskontrolliks ja tõuraamatu pidamiseks. Seltsi kulutab tõuaretusraha hobuse tõuaretusele ja säilitamisele.

Täpsemaid andmeid kokkuvõtvalt ei ole, kuna kulud ei ole veel lõppenud ja tuli juhatus otsusele, et hetkel ei saa anda välja lõpparuannet EHSi tegelike kulude kohta.

2003 aasta kulud (keskmiselt):

1. hobuste jõudluskontrolliks 130 000 kr.
2. tõuraamatu pidamisele 50 000 kr.
3. töötasud 75 000 kr.
4. inventari soetamine (arvuti)

Lisaks on seltsi omavahendite arvelt ostetud üks sugutäkk ja makstakse toetust 2003.a. sündinud varssade eest.

Seltsi tegevuse aluseks on üldkoosolekud, kus kinnitatakse kulude aruanne ja see avalikustatakse ka seltsi aastaraamatus.

2004 aasta kavandatud tegevus:

1. jätkata hobuste tõuraamatusse võtmist,
2. jõudluskontrolli läbiviimine;
3. osavõtt eesti hobusega Saksamaal toimuvast messist, eesti hobuse tutvustamiseks ja populariseerimiseks (stendid);
4. konverentsi läbiviimine eesti hobuse tõu säilitamisest, tema omadustest ja puhtatõulisusest;
5. õppus eesti hobuse sisemiste kui välimiste omaduste hindamiseks;
6. projekt sugutäkkude baasi suurendamiseks – 2003.a. makstakse kõikidele EHSi sugutäkkude pidajatele 3000 krooni toetust. 3..4 sugutäku ostmine.

Vajalik oleks eesti hobuse geneetiliste uuringute põhjalikum läbiviimine ning selle alusel hobuste puhtatõulisuse määratlemine.

EHKÜ (Raigo Kollom) – on volitatud EHKÜ poolt kulude kohta ettekannet tegema (aretustoetuse aruanne, kinnitus nr.4) ja volitus on rääkida kõigest ilma piiranguteta. EHKÜ juhatus lähtub sellest, et riikliku raha kasutamisel ärisaladusi ei tohi olla. Kõik on täiesti avalik. Ettekanne on seega põhjalikult ette valmistatud ja hea on rääkida, kuna ei ole varaliselt vastutav. Sarnaselt A.Kallastega peab õigeks, et hetkel on võimatu kogu raha kasutamisest rääkida kuna kulutusi on veel, mis tulevad selle aasta sees maksmisele. Eesti Hobuse Kaitse Ühing sai riigi toetust 400 000 kr ja kaitseühingul jääb rohkem kui pool raha ilmselt ka üle. Aruanne on PRIAle esitatud ja sellega on rahule jäädud. Kokku on praegu kulutatud 104 668 krooni 34 senti.

Eesti Hobuse Kaitse Ühingu eesmärk on mitmekesisuse säilitamine, see tähendab hobuste puhtatõulisuse säilitamine ning samas lähtus ühing sellest, et kulutada võimalikult vähe ühingu ülalpidamiseks ja kulutada see raha projektipõhiselt. Kuna tõuraamat ja jõudluskontroll on Eesti Hobusekasvatajate Seltsi tegevus, siis oli Eesti Hobuse Kaitse Ühingu lai tööpõld teistel aladel ja vastavalt olid selle tegevuse läbiviimiseks loodud alljärgnevad projektid järgmistele tegevusvaldkondadele:

1. *ühiskoplite rajamine* – koplite rajamine on toimunud juba alates 2001 aastast ja see on jätkunud. Tänavu valmis Saaremaal loode tammikus 80 hektarit (eestvedaja Jaan Rooda), pooleli on töö Lahemaal (Roomet Vahtras), eeltööd on käimas Pärnumaal Manija saarel ja Lõuna-Eesti looduspargis. Praegu on koplid tarastatud, kavas on ka teha külastajatele huvitavaks ja panna ülesse stendid. Projekteeritud oli kulutada 100 000 kr., kulutatud on hetkel 17 582 kr., aga on veel maksmata arveid ja kulusid tuleb juurde. Kõik planeeritu ilmselt tänavu ära ei kulu;
2. *eesti hobuse kasvatajate koolitus* – seminar hobusekasvatuse ja –pidamise algteadmiste tutvustamiseks üle Eesti kuues kohas, kokku 152 osavõtjat (lektor K. Leutanen). Planeeritud oli 10 000 kr., tegelik kulu 11 186 krooni (ülekulu 1186 krooni);
3. *informatsiooni levitamine* – on jätkatud interneti lehekülje täiustamine. Alustati infolehte “Oma hobu” väljaandmist, millele on kulutatud 16 000kr;
4. *eesti hobuse ajaloo materjali kogumine ja eesti hobuste andmebaasi loomine* – kuna eesti hobuste andmebaas on Eesti Hobusekasvatajate Seltsi tegevus ja sellega otseselt Eesti Hobuse Kaitse Ühing ei tegele, siis on kavas luua oma andmebaas kõigi teiste tegevuste ja andmete kohta, mis on vajalik eesti hobuse ajaloo ja puhtatõulisuse ja teiste probleemide kohta. Samas ühildada see siis ka tõuraamatu andmebaasiga. Siiamaani ei ole tehtud muud, kui on ostetud arvuti ja mõned programmid, kulud kokku 22 800 kr;
5. *meie muuseumi ekspositsiooni ettevalmistamine*,
6. *kirjastustegevus* – on hetkel pooleli. Kokkulepe on soomlastega nende hobusekasvatusalase raamatu väljaandmiseks eesti keeles. Trükki läheb Hanna Tamsalu magistriltöö “Eesti hobuse välimik ja mõõtmed.”, Andres Tuvi tegeleb hetkel rahvusvahelise hobuste identifitseerimisalase materjali tõlkimisega;
7. *rahvusvaheliste sidemete loomine teiste aborigeensete hobuste kasvatajatega ja eesti tõugu hobuse propageerimine* – rahvusvaheline konverents Matsalus 15.novembril 2003.a., ülevaade konverentsist keskkonnasaates “Tasakaal”, artiklid “Maalehes”. Lisaks antakse ka välja konverentsi ettekannete kogumik Planeeritud oli konverentsiks kulutada 70 000 kr., kulutatud on praegu 26 800 kr.
8. *väärtuslike täkkude sperma külmutamine* – projekt tõutuumiku säilitamiseks sperma külmutamise teel, hetkel puuduvad kokkulepped, milliseid täkke oleks tarvis säilitada. Kokkulepe on saadud Ulvi Martiniga (Saare Tallid) sperma külmutamise osas. Probleemiks on see, et Eestis pole ühtegi tunnustatud laborit, kus võib tegeleda täkkude sperma võtmise, külmutamise ja säilitamisega. Kulutusi pole.

Ühingu ülalpidamiskulud – üüritud on kontor Veskimetsa Ratsabaasis (10m² tuba), see on remonditud, hetkel veel puudub telefon. Kokku kulud 9527 kr.

Ära jäi Alfred Niilo 100 a sünnipäevale pühendatud üritus. Välja kuulutatud oli konkurss eesti hobuse monumendi püstitamiseks.

2004 aasta kavandatud tegevuse osas päris põhjalikku tegevusplaani ei ole Eesti Hobuse Kaitse Ühing ametlikult juhatuses või üldkoosolekul vastu võtnud, kuid enamus olemasolevaid projekte jätkuvad. Lisaks on Eesti Hobuse Kaitse Ühingu väga tihe koostöö looduskaitseorganisatsioonidega (kavas on seda koostööd veelgi suurendada). Koostöö Soome Tõehobuse Ühingu, Leedu ja Poola aborigeensete hobuste kasvatajatega, samuti eesti hobuse päeva või päevade (ehk eesti hobuse festivali) korraldamine koostöös Eesti Hobusekasvatajate Seltsiga.

Probleem – eesti hobuste hulgast tuleb välja jätta ilmsed ristandid, keda on väga palju.

Küsimus – kui palju eesti hobuse tõus on Eesti Hobuse Kaitse Ühingu andmetel ristandeid? Arvuliselt, mitu protsenti?

Vastus – protsenti pole välja arvatud, kuid lähtutakse sellest, et arvele võetud hobune on see hobune, kes on arvutis. Ja nende andmete järgi on ristandeid eesti hobuse tõus mõnikümmend. Võibolla 10% hobustest.

Ettepanek vastuseks probleemile – EHKÜ sellise väite puhul peavad kõik esitatud andmed olema konkreetsed. Kõik olemasolevad hobused (eelkõige toetusaluselised hobused) peavad olema aretusühingute poolt kantud hobuste elektroonilisse tõuraamatusse.

Küsimus – miks ei ole nõupidamisel (kui kantakse ette kulude aruannet) osalejate koosseisus ühegi aretusühingu varaliselt vastutavat isikut, kes vastutab nende numbrite eest, kuidas need on kujunenud?

Vastus – volitust varaliselt vastutava isiku osalemiseks ei küsitud ja oli kokkulepe, et Andres Kallaste ja Raigo Kollom räägivad nendel teemadel.

Ettepanek Veterinaar- ja Toiduameti peadirektorile – välja töötada määrus täkkude sperma käitlemisega tegeleva labori tunnustamiseks vastavalt Euroopa Liidu nõuetele.

3. Rahvusvaheline koostöö eesti hobusetõugude geneetiliseks uurimiseks – Haldja Viinalass

Projekt “Kirde-Euroopa ohustatud hobusetõugude geneetiline ja sotsiaal-kultuuriline väärtus” on kavandatud aastateks 2005 kuni 2007.

Eesmärgid:

1. geneetilised uuringud:
 - 1.1. analüüsida Põhjamaade, Balti riikide ja Vene Föderatsiooni loodeosa hobusetõugude molekulaargeneetilist mitmekesisust;
 - 1.2. uurida geneetiliste markerite abil tõugude ajaloolist arengut;
 - 1.3. teha kindlaks kas ja kuivõrd on tõud unikaalsed;
 - 1.4. saada uurimusest uut informatsiooni ohustatud hobusetõugude säilitamise strateegiate kavandamiseks;
 - 1.5. uurida hobuste ajalugu ja levikut Euraasias.
2. analüüsida ohustatud hobusetõugude sotsiaal-kultuurilist väärtust

Osavõtjad:

1. EPMÜ Loomakasvatuse instituut (doktorant Dorel Sabre ja järel doktor Sirje Värv) - proovide kogumine Balti riikides ja Venemaal, DNA ekstraheerimine kogutud proovides, hobuste genotüüpiseerimine mikrosatelliitide põhjal ja saadud andmete analüüs ning projekti kodulehekülje väljatöötamine ja www-info.
2. Läti Põllumajandusülikool;
3. Leedu Veterinaarakadeemia (järel doktor Ilma Grigaliunaite);
4. Soome Põllumajanduse Uurimiskeskuses - proovide kogumine Soomest ja Rootsist, mitokondri DNA uurimine ja analüüs, Y-kromosoomi markerite uurimine ja analüüs ning andmete statistiline analüüs;
5. Helsingi Ülikooli Aleksandri Instituut - sotsiaal-kultuuriline uuring;
6. Norra Veterinaarkool;
7. Taani Loomakasvatuse Instituut;
8. Venemaa Hobusekasvatuse Instituut.

Esialgne tegevus ja vastutus:

Soome

- markerite valik;
- uurimuse tegemine - materjalide osas, mis on tehtud varasemal ajal. Teadaolevatel andmetel on hobuse projekte vähe olnud. Hobusetõugude uurimine on läbi viidud Norras;
- sotsiaal-kultuuriline osa.

Eesti

- kontaktide loomine ja vanade kontaktide taastamine Venemaaga;
- selgitada välja tõud, keda me oma uurimisprojekti kaasame - esialgne kava näeb ette, et kaasatud oleks kuni 40 hobusetõugu ning umbes kuni 30 looma igast tõust (20 mära ja 10 täkk);
- DNA ekstraheerimise meetoditest välja selekteerida kõige efektiivsem meetod, mille puhul saab kätte kõige enam DNAd.
- kasutatava analüsaatori kirjelduse koostamine ja vajalike arvutuste läbiviimine;
- www-kavandi väljatöötamine.

Projekti koostajad ootavad abi ohustatud hobusetõugude valikul. Milliseid tõuge Vene poolt võiks lisada. Kontaktid on olemas küll Rjazani Hobusekasvatustasutustega ja erinevate laboritega, samas aga ei pruugi olla adekvaatset infot kõigi tõugude kohta. Kui teil on mahti, läkitada e-mailiga võimalikke tõugude nimesid ja ka kontaktandmeid kellega võiks kontakteeruda.

Küsimused esitatud teema kohta:

Küsimus – kui kaugele võib projektiga ajalooliselt tagasi minna? Kas see on ka kuidagi piiritletud? Kas näiteks siberi tõud lähevad arvesse?

Vastus – ajalooliselt ei ole see praegu veel piiritletud, see sõltub eelkõige meie poolt valitud markeritest ja sellest, milline on olemasolev informatsioon. Kuna projekt on suunatud Kirde-Euroopa ohustatud hobusetõugude uurimiseks, siis seega lõppeb projekti piir enne Moskvat.

Küsimus – kui me palume uurida nn. “hobihobust”, kas täpsustate selle hobusetõu olemasolu?

Vastus – kogu taustinformatsioon (hobusetõugude kohta, nende olemasolu, arvukuse jms) peab tulema autoriteetsetest allikatest.

Küsimus – kas hobuste puhul on uuritud nende ühisust (näiteks kui palju on ühist Inglismaa ja Põhjamaade ponitüüpi hobustel)?

Vastus – kahjuks on hobusetõuge vähe uuritud. Aga meil on eesmärk kirjeldada kõiki hobuseid 20 kuni 30 markeri põhjal. Meie peame oma projekti puhul silmas mitte muuseumist saadud, vaid hetkel olemasolevat materjali.

Küsimus – kas eesti hobust on ka varem geneetiliselt uuritud?

Vastus – andmed on kahe hobuse luumaterjali edastamise kohta Lembi Lõugase poolt. Samuti on läbi viidud üks hobuste uurimine, kus ka eesti hobused sees olid, kuid need eesti hobused ei mahtunud paraku dendrogrammile.

Küsimus – ajalooliste materjalide alusel võib oletada, et Eestis ei ole hobusel olnud üks algõug vaid neid on olnud mitu?

Vastus – see saab ka uuritud selle projekti põhjal, sest uuringusse tulevad nii mitokondri kui ka ribosoomi markerid ning mitokondri DNA on just see DNA, mis pärandub emaliini pidi.

4. Diskussioon

Jaan-Aleksander Rooda – eelmine kord ütlesin, et ei ole mõtet vaielda. Lihtsalt tulla kokku. Olen päris kindel selles, et kõigepealt me peaksime tegema mingisuguse ülevaate, mis on üldse eesti keeles meie hobusest avaldatud.

On nii huvitav, et paljud inimesed, kes selle asjaga tegelevad, pole materjalidega tuttavad. Peale selle on meil Eestis arhiivides ka teistes keeltes raamatuid, kus on meie hobusest juttu. Tuleks leida raha ja materjale tõlkida. Eesti Hobuse Kaitse Ühing on seda proovinud teha. Peale selle on teaduses suuri seisukohtade muutusi, rahvaste liikumise kohta, kultuurikontaktide kohta. Selles osas tuleks leida vahendeid. Sellepärast, et hobune on ikka inimesega koos, mitte teistpidi. Ja eriti, kui me tahame rääkida, mis asi see hobune on. Siis peab väike ülevaade olema.

Rääkida: “Bremeni Adam nägi eesti hobust”. Seda võib rääkida kuni 76 aastani. Peale seda enam pärast rääkida ei tohiks. Eesti keeles on küllalt põhjalik töö ilmunud. Bremeni Adam sai käia ainult turu rahuga kindlustatud kohtades, tähendab nendes värvälinnades, kus kauplemine oli vaba ja võõrast kaitsti, aga kuskile sisemaale aastani 1073 ... 1076 ei saanud keegi minna ja vaadata eesti hobust. Seega rääkida Bremeni Adami järgi mingisugusest eesti hobusest ei ole päris korrektne.

Kõigepealt tuleks see töö ära teha, siis hakata rääkima, millisest hobusest me räägime. Sellepärast, et muidugi ongi niimoodi, et Eesti hobune on nagu Poola hobune, igasugune. Kõik on eesti hobune.

Ja kui siin eelmise nõupidamise protokollis läks selline lause sisse, et Rooda ütles, et ta ei kommenteeri, hobuste jõudluskatseid 2003, siis ma nii ei öelnud. Ma palusin Andres Kallastel kommenteerida neid paremaid tükke, sellepärast et minu silme järgi olid nad kõik erinevad.

Siin on selline olukord, et me peame tahes tahtmata mingisuguse pildi looma. Küsimus on selles, kas me tahame seda teha või ei taha. Praegu mina sain küll aru, et erilist tahtmist nagu ei ole. Me oleme nii kindlad oma seisukohtades ja väga kahju on kuulda, kui teadusega tegelevate organisatsioonide esindajad tõusevad püsti ja ütlevad, et me ei tohi arvustada seda, mis meie isad on teinud. No andke andeks, see on teadusest nii kauge seisukoht. Ja näha mingisugust konflikti otsimist, ei ole vaja. Vaid küsimus on selles, et me tahame asjasse selgust tuua ja siin ei ole mitte midagi halba.

Haldja Viinalassi käest ma küsin veel, et teie andmed islandi hobuse kohta, mis Matsalus kandis ette Silvia Lotman. Seal oli üks huvitav asi, tuleb välja, et Islandi hobune on kahesugune, mitte ühesugune. Aleks Lotmaniga oleme pikalt vaieldud selle üle, sest et vanemad ürikud näitavad, et Islandile jõudsid mitte kõigepealt normandid, vaid keldi mungad. Ja kui see nüüd niimoodi on, siis keldi mungad viisid ühe hobuse ja normandid viisid teise hobuse.

Ja samamoodi on ka eesti hobuse puhul, tuleb vaadata kes ikkagi on meie aladelt üle käinud ja mida me ikkagi võiksime lugeda selleks hobuseks, mida kõik on kiitnud ja kus kohas see hobune on paiknenud. Need kaks asja tuleksid kokku viia. Kirjandusest tuleb väga huvitavaid asju välja: 1856 aastal kirjeldatakse eesti hobust ühtemoodi, 1772 juba natuke teistmoodi, 1880 veel kolmandat moodi ja siis mida kaugemale, seda suuremaks läheb see erinevus algkujust ja sellest, millest see on tingitud.

Nii et need asjad on sellised, mis on vaja selgeks teha, et oleks mingisugune pidepunkt. Muidu me tuleme kokku ja vaidleme. Kõik räägime õigeid asju, üks on siit lugenud, teine on sealt lugenud ja käib üks lihtsalt vaidlus, ajaraiskamine.

Küsimus – kellel selle vastu saaks olla, et neid asju kõiki tõlkida?

Vastus – plaanid on tehtud. Plaane on mitu. Materjali, mida kõike tuleks eesti hobuse kohta avaldada, on väga palju. Eriti tuleks avaldada neid materjale, mis üksteisele vastu käivad. Kuid eelkõige tuleks jõuda omavahel kokkuleppele, milliseid materjale kõigepealt avaldada.

Ettepanek – kuivõrd eesti hobuse komisjon moodustati ühe kirja peale ja kuna ta on hästi töötanud, siis ettepanekuks on selle aastaga selle komisjoni töö lõpetada, sest see koosseis täitis selle ülesande, mis paluti.

Vastus ettepanekule – komisjon ei peaks oma tööd lõpetama kuna komisjon on vajalik. Kui keegi liikmetest ei soovi töös osaleda, siis võime valida komisjoni teisi liikmeid.

Ettepanek – kaasata komisjoni töösse erinevate teemade arutelul isikuid, kes seltsis on otseselt vastustavad oma liikmeskonna ees või kutsuda kohale eksperdid, kes oskavad öelda arvamust selle kohta, kui me midagi arutame.

Vastus ettepanekule – komisjoni koosseisu võib muuta ja vajadusel kaasata vastutavate isikute osalemist teemade arutelul. Ettepanekud ja arvamused on teretulnud selleks, et parandada meie tööd.

Küsimus – nõupidamise lindistamine mitme diktofoniga. Milleks me siin oleme, et kõik peame oma jutu linti võtma?

Vastus – lindistamist kasutame sellepärast, et eelmise nõupidamise protokollis suhtes oli pretensioone. Mitme diktofoni kasutamisel jääb kehtima protokoll.

PROBLEEMID:

1. **hobuste tõuraamatud ei ole korras ja seal ei kajastu hobuste liikumised**, mis on aga vastuolus tõuraamatu pidamise nõuetele. Kui seltsid saavad toetust tõuraamatu pidamiseks, siis peavad nad kindlustama, et tõuraamatud oleks korras ja et seal kajastuksid loomade liikumised.
2. **Eestis puudub hobuste riiklik registrit**. Kuna registrit ei ole, siis on hobuste liikumise registreerimine ja passide väljaandmine seltside ülesanne (*elektroonilises tõuraamatus*). Järelikult peab tõuraamatu pidaja niikaua, kuni riiklik register luuakse, ise registrit pidama ja hobuste liikumist kajastama. Seltsidele on üldjuhul hobuste liikumine (sünd, ost-müük, väljaminek) hobusekasvatavate poolt edastatud. Probleemiks võib olla asjaolu, et kõik müügid ja surmad ei kajastu vähemalt samal aastal koheselt.
3. **ristandid eesti hobuse elektroonilises tõuraamatus**. Kui palju neid on ja kui esitatakse selliseid väiteid, siis tuleb need esitada konkreetsetelt.

ETTEPANEKUD:

Põllumajandusministeeriumile:

1. ühikumäära arvestamise kohta alles siis, kui hakatakse karistama valeandmete esitamise eest (lk.2);
2. sõnastada määruse "Põllumajandusloomade aretustoetuse saamiseks esitatud nõuded ning toetuse taotlemise ja taotluse menetlemise kord" punktid 1 ja 2 vastavalt:
 - p.1 kuni 3% väiksem taotluses esitatud arvust, määratakse toetus tegeliku põllumajandusloomade arvu alusel;
 - p.2 üle 3% kuid mitte üle 20% väiksem taotluses esitatud arvust, määratakse toetus põllumajandusloomade alusel, mis saadakse tegeliku põllumajandusloomade arvu vähendamisel tegeliku arvu kahekordse vahe võrra.
3. §4 lg.2, hobuste jõudluskontrolli läbiviijale või geneetilise väärtuse hindajale toetuse mittemaksmise kohta:
 - 3.1. hobustel jätta sisse jõudluskontroll, kuid jõudluskontrolli mõiste täpsemalt sõnastada ning leida näitaja, mis on kõikidel tõugudel ühine. Samas määratleda täpsemalt missugused hobused ja millised ülevaatused jõudluskontrollina arvesse lähevad;
 - 3.2. hobuslaste puhul makstakse jõudluskontrolli läbiviijale või geneetilise väärtuse hindajale toetust taotluse esitamisele eelneva aasta jooksul tegevusloale vastava tõu jõudluskontrolli all olnud hobuslaste arvule;
 - 3.3. jõudluskontrolli aluse hobusena arvestada kõikide tõugude puhul tõuraamatusse olevat hobust;
 - 3.4. mitte jätta sisse hobuste erinevust jõudluskontrolli osas, st. §4 lg.2, jätta välja lause hobuste erisuse kohta: "hobuste jõudluskontroll või geneetilise väärtuse hindajale toetust ei maksta";
 - 3.5. jätta välja sõna: "jõudluskontroll" (§4 lg.3), st. ohustatud tõu säilitajale ... makstakse toetust eelneva aasta 01. detsembri seisuga tõuraamatus olevate põllumajandusloomade arvu järgi;
 - 3.6. kuna tõuraamatu hobuste arv on leitav ja kontrollitav ja jõudluskontrolli tehakse ka vanematele kui 2 ja 3 aastastele hobustele, siis arvestada igale tõuraamatu hobusele jõudluskontrolli eest juurde teatud konkreetne summa.
4. koostöös PRIAga alustada tegevust hobuste riikliku registri loomiseks, määratleda registri pidamise alused.

Põllumajanduse Registrate ja Informatsiooni Ametile:

1. koostöös põllumajandusministeeriumiga alustada tegevust hobuste riikliku registri loomiseks, määratleda registri pidamise alused.

Veterinaar- ja Toiduameti peadirektorile:

1. välja töötada määrus täkkude sperma käitlemisega tegeleva labori tunnustamiseks vastavalt Euroopa Liidu nõuetele.

Hobusekasvatusega tegelevad aretusühingutele:

1. formuleerida seltsidel Põllumajandusministeeriumile saatmiseks hobuste jõudluskontrolli mõiste.

Eesti hobuse komisjoni esimehele (koos komisjoni esimehe vastustega ettepanekutele):

1. lõpetada eesti hobuse komisjoni töö - komisjon ei peaks oma tööd lõpetama kuna komisjon on vajalik. Kui keegi liikmetest ei soovi töös osaleda, siis võime valida komisjoni teisi liikmeid;
2. kaasata komisjoni töösse erinevate teemade arutelul isikuid, kes seltsis on otseselt vastustavad oma liikmeskonna ees või kutsuda kohale eksperdid, kes oskavad öelda arvamust arutatavate teemade - komisjoni koosseisu võib muuta ja vajadusel kaasata vastutavate isikute osalemist teemade arutelul.